

Alla tscherca dils Celts e Leponts

Davart ils pievels che habitavan egl intschess digl actual cantun Grischun, avon ch' ils Romans han acquistau quei territori 15 a. Cr., ei pauc propi clar. Tenor resultats archeologics (pareglia las excavaziuns a Trun/Darvella) ston denton Celts ver viviu in temps en parts viers mesanotg digl actual intschess grischun. Igl ei pia pusseivel che plaids gallics ein semanteni el territori grischun, era en nums locals. Lein ir alla tscherca.

Il plaid gallic BRIG(A) «cuolm, crest» respectivamein il derivat BRÍGILOS viva els nums *Breil* en Surselva e *Brail* ell'Engiadina. In derivat dil gallic BRIG(A) ei era BRÍGANT-. Unius cul suffix -IÓLU, pia BRIGANTIÓLU, fuorma el il punct da partenza pil num *Brinzauls* ella Val d'Alvra. Da BRÍGANT- ed -IUM, pia BRÍGANTIUM, vegn il num tudestg dil liug, *Brienz*, sco quel dil marcau *Bregenz* el Vorarlberg e *Brienz* el cantun Berna.

In num d'origin gallic ei era *Dardin* ella vischnaunca da Breil. Il gallic ARE DÚNON «sper la tuor» ei sesviluppaus ad *Ardin*. Zacu ei il num lu seligiaus cun il *d* dalla preposiziun *ad* (*ad Ardin* dat *a Dardin*) ed igl ei seresultau la fuorma actuala *Dardin*. Era il num *Nadels* per duas alps sin

territori dalla vischnaunca da Trun dat perdetga dall'anteriura preschientscha dils Celts en parts digl actual cantun Grischun. *Nadels* deriva dil gallic NAUDA «terren da paliu» ed il suffix -ÍLE + -s. In element gallic cattein nus era el num *Maienfeld*. Quel vegn da MÁGIA, ina fuorma collectiva dil plaid gallic MÁGOS «funs, cultira», e dil tudestg *Feld*, secumpona pia da dus plaids cun la medema muntada. Dil gallic CÚRIA (u cuort) «pievel, schlatta» deriva il num dalla capitala grischuna, *Cuera*.

In pievel parentau culs Celts eran ils Leponts. Els eran da casa egl actual intschess dil cantun Tessin ed en parts cunfinontas dall'Italia Aulta. Perdetga da quei fatg dat el Tessin il num *Valle Leventina*. El deriva dil latin VALLE «val» LEPONTÍNA (LEPONTII + -ÍNA) e munta pia «val dils Leponts».

Ch' ils Leponts ein era penetrai per part egl actual intschess grischun cumprovan resultats dad excavaziuns, plinavon il num *Val Lumnezia*. Quel vul dir il medem sco *Valle Leventina*, pia «val dils Leponts». *Lumnezia* vegn da LEPONÍTIA, dil tschep *Lepon(t)* e dalla finiziun -ÍTIA. Adina puspei vegn ei pretendiu che *Lumnezia*

Breil entuorn 1910. Il num *Breil* cuntegn il plaid gallic BRIG(A) «cuolm, crest».

derivi dil latin LÚMEN «glisch» e dil suffix -ÍTIA, pia da LUMENÍTIA, e munti «val dalla glisch». Quei sa buca constar. Igl u dil plaid latin LÚMEN ei in u liung. Igl u liung latin ei sesviluppaus el sursilvan ad *i*. Quei cumprovan p.ex. ils suandonts plaids: *mir* che deriva dil latin MÚRU, *dir* dil latin DÚRU, *tgina* da CÚNA, *tgira* da CÚRA e *fimar* dil latin FUMÁRE. Plinavon ha la fuorma LUMENÍTIA all'entschatta in L avon in u liung. In L latin avon in u liung ha dau el sursilvan *gl*. Quei cumprovan denter auter ils plaids *glina* dil latin LÚNA e *glisch* dil latin LÚCE. La fuorma LUMENÍTIA vess

pia stuiu sesviluppar el sursilvan a *Glimnezia/Glimezia*. Quella pretensiun vegn era sustenida dil plaid sursilvan *glimera* «cazzola da seiv; glisch sper la bara» che deriva dil latin LUMINÁRIA «glisch, cazzola». Il latin LUMINÁRIA ei in derivat da LÚMEN «glisch». Sco il latin LUMINÁRIA ha pia dau *glimera* en Surselva, vess il latin LÚMEN stuiu sesviluppar en quella regiun a *glim*. Ins paregli per l'Engiadina, nua ch'igl u liung latin ha dau *ü* (*mür, dür* e. a. v.), il resultat *glüm* dil plaid latin LÚMEN. Il num *Lumnezia* sa pia propi buca esser la “val dalla glisch”.